

"Nech svoju funkciu vykonávate vždy s ochotou, poriadkumilovnosťou a usilovnosťou a na prospech a k spokojnosti spoločnosti, a potom moja dobrá vôľa voči notárskej inštitúcii zostane nezmenená."

Odpoveď cisára Františka Jozefa I. na prihovor prezidenta Koloszvárskej notárskej komory Alberta Dorogó pri prijatí jej delegácie v roku 1895.

150 výročie vzniku moderného notárstva v Uhorsku

(Článok je venovaný nadchádzajúcemu 150 výročiu vzniku moderného notárstva na území dnešného Slovenska, ktoré pripadá na 1. augusta 2025.)

Ak si osvojíme a použijeme delenie dejín moderného notárstva podľa Petra Koruhelyho¹ s prihliadnutím na odlišné štátoprávne pomery Maďarska a Slovenska po roku 1918, môžeme ich rozdeliť do piatich období:

- 1.) 1875-1918 vznik a vývoj notárstva v Uhorsku
- 2.) 1918-1948 obdobie vyspelého notárstva
- 3.) 1948-1951 obdobie zápasu o zachovanie notárstva
- 4.) 1951-1993 obdobie štátneho notárstva
- 5.) 1993 až po súčasnosť, obdobie obnoveného notárstva latinského typu

Tu sa sústreďujeme predovšetkým na prvé a čiastočne aj druhé obdobie. História ďalších období bola už spracovaná a publikovaná inde.²

Stav uhorského súkromného práva po roku 1848

V sfére súkromného práva panoval v Uhorsku v polovici XIX. storočia značný chaos zapríčinený predovšetkým tým, že reformy zavedené po revolúcii v rokoch 1848-1849 odstránili staré právo, ale nezaviedli nové. Inštitúciu verejného notárstva uhorský právny

---

¹ KORUHELÝ, P.: A budapesti közjegyzők története 1944-1956. Közjegyzők Közlönye 1997.

² Pozri napr. BRTKO, R. a kolektív: Notárstvo a iné právnické profesie v historickom vývoji. Praha: Leges, 2017

system nepoznal. Notársku činnosť –ale len pokiaľ išlo o vydávanie a úschovu listín- vykonávali hodnoverné miesta (loci credibiles). Len v období Bachovho absolutizmu bol cisárskym patentom zo dňa 7.2.1857 v Uhorsku nakrátko zavedený rakúsky notársky poriadok č. 94 z 21.5.1855 ktorý síce prevzal princíp verejnej viery (publica fides) od francúzskeho, ale bez možnosti priamej vykonateľnosti. V tomto smere odkazoval len na osobitné cisárske nariadenie č. 95 z 21.5.1855 o zrýchlenom mandátnom konaní. Táto výhoda však pominula vydaním ministerského nariadenia č.130 z 18.6.1859 ktorým bolo mandátne konanie rozšírené aj na iné než notárske listiny, čím sa verejná viera stala úplne bezcennou.

Keď bolo Uhorsku v roku 1860 vrátené pôvodné obyčajové právo vznikol problém, akým spôsobom sa má obnoviť kontinuita so starým právom a čo sa má naopak zachovať z rakúskeho práva (napr. systém pozemkových kníh). Tento problém riešila v Bratislave začiatkom roku 1861 Judexkuriálna konferencia ktorá v veľmi krátkom čase (od 23. januára do 4. marca) na osemnástich zasadnutiach konaných v budove dnešnej Univerzitnej knižnice pripravila Dočasné súdne pravidlá, ako základ celej novej právnej sústavy. Verejné notárstvo malo byť zrušené a nahradené činnosťou pôvodných hodnoverných miest. Odôvodňovalo sa to tým, že činnosť verejných notárov je drahá a že obyvateľstvo má väčšiu dôveru k pôvodným hodnoverným miestam než v čiastočne súkromnú a čiastočne verejnú osobu notára. Napriek tomu sa účastníci právnych vzťahov na hodnoverné miesta s novými vecami už neobracali. Tento jav čiastočne súvisel s úpadkom spoločenskej prestíže autentických pečatí, pretože hlavnú verifikačnú úlohu začal zastávať podpis vydavateľa písomností.³ Pôvodné vierohodné miesta pochádzajúce ešte zo stredoveku neboli už spôsobilé plniť požiadavky modernej doby kladené na orgán verejnej autenticity.

Počiatkové snahy o zavedenie moderného notárstva v Uhorsku

Postupná premena Uhorska z agrárnej krajiny na agrárno-priemyselnú, rozvoj dopravnej infraštruktúry a s tým súvisiaci vzostup obchodno-právnych vzťahov si v druhej polovici XIX. storočia vyžadovali urýchlené zavedenie orgánu verejnej autenticity v podobe verejného notárstva. O naplnenie tejto požiadavky sa usilovala predovšetkým Peštianska obchodná komora, ktorá na svojom zasadnutí dňa 30. júla 1868 prijala uznesenie v ktorom uviedla: „*Pri súčasnom stave rozvoja obchodu a živností sa tento inštitút stal natoľko nevyhnutným, že akékoľvek ďalšie oddiaľovanie riešenia tejto otázky môže znamenať vážne riziká.*”

V snahe uspokojiť silnejúci dopyt po verejnej autenticite bol v roku 1870 do programu sekcie I. zjazdu Uhorských právnikov zaradený ako prvý bod programu: „*Návrh týkajúci sa prijatia verejného notárstva.*“ Predkladateľom návrhu bol sudca Kráľovského odvolacieho súdu KÁROLY PÓSFAY. Navrhoval zavedenie pragmaticky organizovanej notárskej inštitúcie, ako jednej z právnych inštitúcií štátu vybavenej úradnými právomocami,

---

³ GLEJTEK, M.: Pečatenie v novovekých hodnoverných miestach na príklade Spišskej a Nitrianskej kapituly Studia historica Brunensia. 2015, roč. 60, č. 1-2, s. 215.

samostatnej a absolútne nezávislej od súdництва. Argumentoval, že cieľom návrhu je oživiť hospodársky život, podporiť úverové transakcie a posilniť oslabené právne vedomie. Zároveň formuloval aj základné zásady, ktoré sa mali uplatniť pri zriaďovaní notárskej inštitúcie.

Záverečné a jednohlasné stanovisko sekcie znelo, že priatie notárskej inštitúcie v Uhorsku je nevyhnutnosťou. V jednotlivostiach sa však názory rozchádzali najmä pokiaľ išlo o jeho organizáciu a kompetencie.

KÁROLY PÓSFAY navrhoval zriadiť notárske miesta v sídle súdu prvého stupňa pre každých 10.000 obyvateľov. Naproti tomu LAJOS BOGDÁNY ako externý posudzovateľ to odmietol s tým, že notárske poplatky nemožno nadmieru zvyšovať a preto by sa mal počet notárskych obvodov určovať s ohľadom na životné náklady notárov. Disciplinárnu právomoc navrhoval zveriť komore a odvolacie konanie do kompetencie ministra spravodlivosti, pretože aj takýmto spôsobom kládol dôraz na nezávislosť verejných notárov. Odporúčal zveriť do ich výlučnej kompetencie spisovanie listín týkajúcich sa prevodu nehnuteľností, manželských zmlúv a zmlúv uzatváraných poručníkmi a opatrovníkmi.

Advokát GUSZTÁV SCHULEK navrhol zahrnúť do stanoviska sekcie požiadavku teritoriálneho obmedzenia výkonu notárskej činnosti na územie toho súdu, pre ktorý bolo notárske miesto zriadené.

SÁNDOR KOVÁCS, tajomník spolku debrecínskych právnikov síce vo všeobecnosti podporoval inštitúciu notárstva, ale nesúhlasil, aby všetky nesporné konania patrili do kompetencie notárov. Nazdával sa, že hlavnou úlohou notárstva by mala byť listinná a osvedčovací činnosť. Namiesto názvu „kráľovský verejný notár“ odporúčal názov „verejný notár“, aby sa odlišil od ostatných kategórií notárov. Ako jazyk notárskych listín navrhoval maďarčinu ku ktorej by sa mohli pripojiť cudzojazyčné preklady.

MIHÁLY KÖVÁRY tajomník kolozsvárskych právnikov v mene tamojšieho spolku odmietol, aby notári mohli používať kráľovský titul. Domnieval sa, že zákonodarcovia by skôr podporili prijatie zákona o verejných notároch, ak by menovanie vládou nevyzdvihovalo používanie kráľovského titulu.

Budapeštianska obchodná a živnostenská komora vo svojom memorande podporila zavedenie notárskej inštitúcie a pripomenula, že už vo svojom predchádzajúcom memorande z roku 1866 naliehala na jej opätovné zavedenie. Pokiaľ ide o konkrétne ustanovenia zákona navrhovala, aby sa pri zápise hypotekárneho úveru do pozemkovej knihy uprednostnila forma notárskej zápisnice. Považovali za nevyhnutné uzákoniť aj priamu vykonateľnosť notárskych listín.

Peštianski notári sa obrátili na ministra spravodlivosti s memorandom, aby nebol zrušený inštitút tzv. zmenkových notárov, ktorými mohli byť aj advokáti. Tejto požiadavke však nebolo vyhovené. Starí zmenkoví notári mohli naďalej pokračovať v činnosti, ale noví už nemohli byť vymenovaní. Po nadobudnutí účinnosti zákona o kráľovských verejných notároch (1.8.1875) ich právomoc s výnimkou mesta Fiume (Rijeka) úplne zanikla.

Druhý zjazd Uhorských právnikov v roku 1871 opäť zaradil na svoje rokovanie otázku súvisiace so vznikom notárskej inštitúcie, konkrétne problematiku výlučnej právomoci notárov spisovať listiny o právnych úkonoch ktoré ku svojej platnosti vyžadovali formu verejnej listiny. Príslušná sekcia zjazdu zavedenie takejto právomoci pre notárov nepodporila, čo odôvodnila potrebou zabezpečenia individuálnej slobody v oblasti zmluvného práva.

Opačný názor zastával advokát Dr. GYULA PODROHÁNYI ktorý publikoval článok nazvaný: „*Ešte niekoľko poznámok k návrhu zákona o kráľovských notároch.*“ Okrem iného poukázal na zásadný význam zavedenia tejto inštitúcie a varoval, že „*isté vplyvné osoby, ktoré chránia svoj vlastný záujem, by mohli urobiť notársku inštitúciu nepopulárnu, či dokonca nenávidenou a vyhlásili by ju za zbytočnú a nepotrebnú.*“ Navrhoval, aby forma notárskej zápisnice bola pre niektoré právne úkony povinná.

Medzitým minister spravodlivosti nariadil vytvorenie osobitného výboru na prerokovanie návrhu zákona vypracovaného ešte LAJOSOM BOGDÁNY. Výbor začal pracovať v roku 1871 pričom diskusia sa zameriavala najmä na otázky zavedenie povinnej formy notárskej zápisnice. Spravodajca MIKLÓS SZABÓ zdôraznil, že o tejto dôležitej otázke by sa malo rozhodnúť nezávisle od stanoviska zjazdu Uhorských právnikov. Návrh zákona bol síce na jeseň roku 1872 predložený na rokovanie Uhorského snemu, ale minister spravodlivosti ho napokon stiahol s odôvodnením, že preberá široko vymedzené kompetencie francúzskeho notárstva a na zákon sa načas zabudlo.

Prijatie zákona o kráľovských verejných notároch

Minister spravodlivosti ISTVÁN BITTÓ poveril prípravou nového zákona vedúceho ministerskej sekcie BÁLINTA ÖKRÖSSA, ktorý študoval notársku problematiku vo francúzsku a v niektorých nemeckých oblastiach pozdĺž rieky Rýn a v Bavorsku. Ten sa pri príprave návrhu zákona o notárstve ani tak neopieral o francúzsku úpravu, ale o vzor bavorský a najmä rakúsky.

Napokon minister Dr. TIVADAR PAULER (1871-1875) opäť nastolil otázku uzákonenia notárskej inštitúcie a nový návrh zákona predložil Výboru pre právne záležitosti Uhorského snemu. Ten ho uznal za vhodný na prerokovanie ale svoje stanovisko rozsiahlejšie neodôvodňoval s tým poznamenaním, že „*čo najrýchlejšie zavedenie notárskej inštitúcie je vo verejnom záujme*“.

Všeobecnú rozpravu o návrhu zákona v snemovni uviedol BÉLA PERCZEL. Spravodajcom bol GYULA TOST, ktorý odporučil návrh zákona schváliť. Poukázal na to, že medzi cisárskym notárstvom zavedeným v Uhorsku v päťdesiatych rokoch XIX. storočia a kráľovským notárstvom, ktoré sa má tentoraz zaviesť, je podstatný rozdiel. Prijatím zákona sa zlepši fungovanie súdnictva, zníži sa počet súdnych konaní a uľahčí sa činnosť orgánov

verejnej správy. Okrem toho bude znamenať aj rázny krok proti šíreniu pettifoggie.⁴ Názory na prijatie zákona sa vo všeobecnej rozprave rôznili.

Medzi podporovateľov zákona patrili ERNŐ DULOVICZ a Dr. SÁNDOR MÁDAY. Naposledy menovaný uviedol, že „*verejný notár musí mať prestížne postavenie a musí to byť skutočne dôveryhodný človek, ktorý sa vyzná v rodinnom a obchodnom práve.*“ Navrhoval, aby vedenie dedičského konania bolo úplne zverené do kompetencie notára. Naproti tomu ÁDÁM LÁZÁR považoval zavedenie inštitútu notárstva za predčasné a domnieval sa, že diskusiou o návrhu zákona sa zbytočne stráca čas. Uznal síce, že predložený návrh je dokonalejší ako predchádzajúci, vytykal mu však nedostatky čo do určenia počtu notárov, neexistenciu tarify, úpravu nezávislosti, ako aj nedbalú formuláciu. ISTVÁN MAJOROS snahu o zavedenie notárskej inštitúcie dokonca posmešne prirovnal k nezrelému ovociu. Aj podľa EDYHO MATOLAYA zavedenie notárskeho inštitútu nepredstavovalo akútnu potrebu. Návrh zákona však podporil, keďže sa po jeho priatí očakávala konsolidácia právnych pomerov. GÁBOR VÁRADY nemal síce námietky proti prerokovaniu návrhu zákona, ale navrhoval aby sa notárstvo zavádzalo postupne a to najskôr vo veľkých mestách a až potom v malých obciach. Naproti tomu ÁGOST PULSZKY bol proti postupnému zavádzaniu notárstva a tvrdil, že inštitút notárstva môže splniť svoj účel len vtedy, ak bude notár k dispozícii súčasne v mestách, ako aj v zaostalejších regiónoch. Pokiaľ išlo o jazykovú otázku GUSZTÁV KAPP kritizoval skutočnosť, že ak notárske listiny nemôžu byť vyhotovované v každom menšinovom jazyku, tak potom neslúžia na konsolidáciu právnych pomerov a uspokojovanie hospodárskych potrieb. Kritizoval, že v návrhu zákona úplne absentuje úprava notárskych poplatkov (tarif).

Minister spravodlivosti Dr. TIVADAR PAULER v zhrnutí všeobecnej rozpravy zdôraznil, že zavedenie inštitútu notárstva má dvojaký význam. Na jednej strane má slúžiť právnej istote občanov, na druhej strane má odbremeniť súdy a tým urýchliť výkon spravodlivosti. Podľa neho by nebolo porušené ani právo národností používať svoj jazyk pretože notári by na základe im udelených licencií mohli vyhotovovať listiny aj v jazykoch národností. Svoj prejav ukončil takto: „*Nie je mojim cieľom presadiť zriadenie notárskej inštitúcie v tej podobe v akej som ju navrhol, mojim cieľom je, aby sa jej zriadenie uskutočnilo čo najúspešnejšie, a aby čo najviac prispelo k prospechu vlasti a spoločnosti.*“

Návrh zákona bol snemovňou prijatý na prerokovanie a začala sa rozprava k paragrafovanému zneniu.

---

⁴ „Pettifoggia“ je výraz, ktorý označuje praktiku zaoberania sa malichernými, nepodstatnými alebo nečestnými právnymi spormi. Ide o taktiku, pri ktorej sa niekto zameriava na drobné detaily namiesto riešenia podstaty problému. Historicky sa termín vzťahoval na právnikov alebo právnych zástupcov, ktorí používali takéto postupy na dosiahnutie úspechu v spore.

GUSZTÁV KAPP predložil pozmeňujúci návrh k § 2 podľa ktorého sa k menovaniu za notára vyžaduje okrem znalosti maďarčiny aj znalosť nemčiny a ešte jedného menšinového jazyka, ktorý sa používa v obvode jeho pôsobnosti. Rovnako tak MIHÁLY BÉŠÁN upozornil na potrebu znalosti menšinových jazykov a navrhol, aby bol verejný notár povinný ovládať aj jazyk, ktorý sa používa v jeho obvode. DÖME BONTS (neskorší verejný notár v Arade a prezident tamojšej notárskej komory) podporil vyhotovovanie notárskych zápisníc v menšinovom jazyku s tým, že úvodné a záverečné časti zápisnice musia byť v maďarčine. Takéto riešenie podporil aj poslanec a budúci premiér KÁLMÁN TISZA.

Obsiahla diskusia sa viedla aj o konflikte záujmov, výške kaucie a príslušnosti notárov. Ustáľilo sa, že notár môže pôsobiť len vo svojom obvode, ale účastníci sa môžu obrátiť na ktoréhokoľvek notára v krajine. Nedosiahla sa však zhoda o výlučnej právomoci notárov spisovať verejné listiny o niektorých právnych úkonoch. Výsledok rozpravy rozdelil rečníkov do dvoch protichodných skupín, pretože zavedenie výlučných kompetencií pre verejných notárov by znamenalo zúženie kompetencií advokátov a v niektorých prípadoch ich dokonca porušovalo.

Na záver sa diskutovalo o otázkach kompetencií notárov v dedičskom konaní a o vykonateľnosti notárskych zápisníc. Minister spravodlivosti navrhoval prijať zákon o úprave dedičského konania neskôr. Poslanec ÁDAM LÁZÁR chcel podmieniť vykonateľnosť notárskych zápisníc súhlasom strán, ale prítomní poslanci tento návrh okamžite odmietli. Na následných rokovaníach sa ešte precizovalo znenie zákona čím skončila všeobecná rozprava a zákon bol prijatý ako celok.

Návrh zákona bol schválený v treťom čítaní a následne o ňom rokovala horná snemovňa. Po zapracovaní ďalších pripomienok, doplňujúcich a pozmeňujúcich návrhov bol zákon po druhýkrát predložený hornej snemovni, ktorá ho schválila. Na záver návrh zákona schválili obidve snemovne.

Cisár František Jozef I. zákonu udelil sankciu⁵ dňa 12. decembra 1874 a 16. decembra 1874 bol vyhlásený v oboch snemovniach s účinnosťou od 1. mája 1875. Tento termín ale nebol dodržaný. Zákon totiž splnomocňoval ministra spravodlivosti určiť počet notárskych úradov a sadzby notárskej tarify, čo si vyžadovalo istý čas. Tým sa nadobudnutie jeho účinnosti oddialilo až do **1. augusta 1875**. Uvedený dátum teda môžeme považovať za deň vzniku inštitúcie kráľovského verejného notárstva v Uhorsku. Zákonný článok XXXV z roku 1874 o kráľovských verejných notároch mal XIX hláv a 215 paragrafov.⁶ Medzi prvých

---

⁵ Keď cisár udelil zákonu sankciu vyjadroval tým, že ho schválil. V kontexte historického práva a monarchických systémov platilo, že zákon, ktorý bol prijatý zákonodarným orgánom (napr. parlamentom alebo senátom), nadobúdal právnu účinnosť až po tom, čo ho panovník (v tomto prípade cisár) formálne schválil. Sankcia nie je negatívnym opatrením, ale ide o potvrdenie zákona zo strany hlavy štátu.

⁶ Jeho úplné znenie v slovenčine pozri : MIKL, M.: 140. Jubileum verejného notárstva na Slovensku. Notárska komora Slovenskej republiky 2015, s. 15 až 41.

kráľovských verejných notárov ktorí si otvorili kanceláriu na území dnešného Slovenska už v auguste 1875 patril Dr. SÁNDOR MARKÓ v Rožňave.⁷

Zákon podrobne upravoval podmienky menovania notárov a spôsob obsadzovania notárskeho miesta výberovým konaním s tým že na jeho základe mal verejného notára menovať minister spravodlivosti. Každý verejný notár musel pred začiatkom svojej činnosti zložiť kauciu, ktorá bola určená sumou 7000 zlatých pre Budapešť, v mestách ktoré mali aspoň 20.000 obyvateľov sumou 4000 zlatých a na ostatných miestach 2.000 zlatých. Zákon obsahoval aj podrobné pravidlá o konflikte záujmov, postavení notárskych praktikantov (pomocníkov), kandidátov a zástupcov, ako aj o postavení notárskych komôr. Vymedzoval právomoci notárov, ustanovoval vykonateľnosť notárskych listín. Určoval tiež pravidlá dedičského konania. Ustanovoval zriadenie notárskych archívov a upravoval dohľad nad činnosťou notárov a ich zodpovednosť.

Medzi právomoci notára patrilo: a) spisovanie verejných listín b) spisovanie závetov c) vydávanie osvedčení d) úschova listín a cenností e) vybavovanie dedičských vecí; f) výkon súdnych funkcií.

Notár bol oprávnený spisovať a predkladať k úradom podania vo všeobecnosti a k súdom len v nesporových veciach, pričom na každom podaní sa musel vlastnoručne podpísať. Notár mohol spisovať len verejné listiny, súkromné nie.⁸

Zákonný článok VII. z roku 1866 o zmene a doplnení zákonného článku XXXV z roku 1874

Po jedenásťročných skúsenostiach, ktoré v praxi odhalili nedostatky pôvodnej právnej úpravy bol zákon novelizovaný zák. čl. VII/1886 o zmene a doplnení zákonného článku XXXV z roku 1874.⁹ Novelizácia prechádzala naprieč celým zákonom a v jednotlivých častiach ho menila či doplňovala najmä pokiaľ išlo právomoci notára v listinnej činnosti, určenia právnych úkonov ktoré vyžadujú k svojej platnosti formu verejnej listiny, jazykové oprávnenia notárov, disciplinárne konanie a iné.¹⁰

Najdôležitejšia zmena sa však týkala konania o dedičstve. Nová právna úprava mala byť akýmsi odškodnením za sťažnosti verejných notárov na to, že len spisovaním listín *„majetkový blahobyť verejných notárov zaistený není, lebo verejnosť so smluvami*

---

⁷ Bližšie o ňom pozri: ROKOLYA Gábor : Az első rosznyói köjgyzö Dr. Marko Sándor élete és munkássága, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, Budapest, 2011. Kniha vyšla v roku 2011 aj v slovenskej mutácii.

⁸ To sa zmenilo zák. č. 267/1923 Sb., ktorým bolo na Slovensku a Podkarpatskej Rusi umožnené verejným notárom spisovať aj súkromné listiny.

⁹ Zák. čl. VII/1866 dostal sankciu 19. marca 1886 a bol vyhlásený v Országos Törvénytar 23. marca 1886.

¹⁰ Úplné znenie zákona pozri MIKL, M: 140. Jubileum verejného notárstva na Slovensku. Notárska komora Slovenskej republiky 2015, s. 42 až 55.

*a záležitostmi neutieká sa k verejným notárom, ale k <obecným notárom>, a tam a u advokátov hľadá predchádzajúcu právnu ochranu.*¹¹

Podľa právnej úpravy z roku 1874 notár nemal výlučnú a nezávislú právomoc v dedičských veciach. Bolo len na zvážení dedičského súdu, či notárovi povolí alebo nepovolí konať v danom prípade. Túto situáciu zmenilo ustanovenie § 30 zák. čl. VII/1886, podľa ktorého : *„Vo všetkých tých dedičných záležitostiach, ktoré pod vrchnostenskú činnosť kr. súdov alebo tútorských vrchností patria, vedenie pokonávaní nech súdy a tútorské vrchnosti verejnému notárovi sveria.*“ To ale neplatilo bez výnimky. V prípade že medzi dedičmi boli nepľnoletí alebo nespôsobilí na právne úkony, ktorým bol ustanovený poručník alebo opatrovník, mohlo byť konanie o dedičstve zverené okresnému slúžnemu, alebo obecnému predstavenstvu. Tento postup sa však musel náležite odôvodniť.

Novela upravila aj poplatky verejných notárov v dedičskom konaní, ktoré záviseli od toho, či sa konalo v sídle notára, alebo mimo neho. Ak sa konalo v sídle notára a hodnota dedičstva predstavovala 100 - 200 zl. odmena notára činila 2 zl.¹² Pri hodnote 15.000 - 20.000 zl. bola odmena notára 20 zl. Ak hodnota dedičstva presahovala 20.000 zl. mal notár nárok na 1,50 zl. za každých ďalších 1000 zl. ceny dedičstva, maximálne však 300 zl. Základom výpočtu odmeny bola *„inventárna hodnota pozostalého majetku“* bez odpočítania tiarch. Okrem toho mal notár nárok aj na úhradu hotových výdavkov.

Zákonný článok XVI z roku 1894 o dedičnom postupe

Tento procesný predpis podrobne upravoval konanie o dedičstve pred pozostalostným súdom.¹³ Verejným notárom priniesol ďalšie rozšírenie ich právomoci v dedičských veciach, keď ustanovenie § 51 určilo, že : *„prevedením pozostalostného pojednávania má sa poveriť kr. verejný notár. Keď sa na priestore súdu viacej verejných notárov nachádza, povinný je tento pečovať o to, žeby takýchto poverení v rovnakom pomere účastní boli.*“ Toto ustanovenie nemalo oproti minulosti už žiadne výnimky. Poverenie notára bolo bezvýhradné. Po skončení konania bol verejný notár povinný odovzdať dedičský spis aj s prílohami príslušnému súdu k ďalšiemu pokračovaniu.

Trinásta hlava tohto zákona upravovala nanovo aj poplatky verejného notára, len s tým rozdielom, že odmena bola určená sumou v korunách.¹⁴ Ak pozostalosť nepresahovala 200 korún notár nemal nárok na odmenu a mohol žiadať len hotové výdavky. Ak presahovala 200

---

¹¹ SALAMON, F.X.: Päťdesiatročné jubileum verejného notárstva na Slovensku. In: České právo 1925, ročník VII, číslo 5, s. 35-37.

¹² Pre porovnanie možno uviesť, že pracovník na farme alebo bežný robotník zarobil v tom čase približne 1 až 1,5 zlatky denne.

¹³Jeho úplné znenie aj s vykonávacou vyhláškou je sprístupnené na: www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii databáza.

¹⁴ 1 zlatka = 0,5 koruny po menovej reforme v roku 1892.

korún, odmena bola odstupňovaná v závislosti od „*popisnej ceny pozostalostného imania*“ (bez odpočítania tiarch) pričom samotný „*popis*“ nevykonával verejný notár, ale obecný notár v mieste úmrtia poručiteľa. Maximálna výška odmeny mohla byť 2.000 korún.

Zákonný článok VII z roku 1912, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré súdne a procesné predpisy

Krok vpred v rozšírení právomocí notárov bol urobený aj zákonom VII z roku 1912, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré súdne a procesné predpisy. Podľa neho, ak medzi dedičmi došlo k dohode, verejný notár to uviedol v zápisnici. Zo zápisnice vyhotovil doslovný odpis, ktorý opatril všetkými potrebnými realizačnými doložkami (napr. pre zápis do pozemkovej knihy) a v príslušnom počte exemplárov ich predložil súdu. Súd zápisnicu so všetkými prílohami preskúmal a ak nezistil nedostatky, potvrdil výpis zo zápisnice obsahujúci dohodu, a tým dedičstvo odovzdal.

Zákon č. 267/1923 Sb. jímž se rozšiřuje úřední působnost veřejných notářů na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Touto novelou bolo verejným notárom na Slovensku a Podkarpatskej Rusi umožnené spisovať súkromné listiny. Išlo o významnú zmenu, lebo podľa dovtedajšej právnej úpravy súkromné listiny spisovať nemohli. Prijatie vládneho návrhu zákona odôvodňoval v Národnom zhromaždení poslanec Dr. Medvecký takto:

„ § 58 tohto zákona (zák. čl. XXXV/1874) vyslovuje, že pri zostavovaní listín stránok môžu verejní notári zostavovať len verejné notárske listiny. To znamená, že musia byť stránky osobne prítomné počas celého jednanja, musia tú listinu súčasne naraz podpísať a že táto listina musí byť podľa istých predpisov pri dodržiavaní zvláštnych formalít zostavená.

Tento predpis § 58 veľmi zasahuje do činnosti verejných notárov, lebo znemožňuje zostavovanie obyčajných listín, takých, pri ktorých sú stránky nie osobne prítomné. Toto menovite na Slovensku obťažuje urovanie a dohodu stránok hlavne preto, že neusporiadanie pozemkových kníh vyžaduje prítomnosť nielen niekoľkých ľudí, ale často desať, dvadsať ľudí ako spolumahateľov je potrebné pribrať, aby táto listina mohla byť zostavená. Následkom toho sú verejní notári v tejto funkcii, menovite vo funkcii zostavovania listín, veľmi obmedzovaní.

Pre tieto dôvody, ako aj hlavne skrze to, že medzičasom bol i na Slovensku uvedený predpis, že listiny musia byť legalizované, podpisy stránok musia byť overené, je potrebné, aby toto obmedzenie § 58 bolo zrušené. Vláda pre túto okolnosť držala za potrebné podať návrh, podľa ktorého verejní notári budú môcť zostavovať listiny nielen vo forme verejných notárskych listín, ale i súkromných listín tak ako ktorýkoľvek advokát alebo ktorýkoľvek notár obecný a bude potrebné len overenie, len legalizovanie podpisov. “

Zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch bol po 75 rokoch zrušený zák. č. 201/1949 Sb. o notárstve (s výnimkou ustanovení § 21 až 23).¹⁵ Tým sa uzatvorila prvá a druhá dejinná kapitola vývoja notárstva na území dnešného Slovenska a nastúpil neľahký zápas o jeho zachovanie. Ale to už je iná história.

Záverom

Aj keď bol uhorský zákon svojou koncepciou a časom vzniku analógiou rakúskeho notárskeho poriadku z roku 1871, predsa sú medzi nimi rozdiely svedčiace v prospech modernejšej koncepcie uhorského zákona.¹⁶ To napokon uznal aj notár Václav Šediva autor „*Notárství dle práva rakouského*“ z roku 1894 kde konštatoval, že „*uherský řád notářský jest velmi příbuzen s našim řádem notářským, jest však v mnohých věcech dokonalejší, poněvadž při jeho redakci použito bylo již zkušeností nabytých za působnosti notářského řádu rakouského.*“¹⁷

Moderné prvky uplatnené pri tvorbe zákona o kráľovských verejných notároch sa v horizonte dvoch storočí ukázali natoľko nadčasové a trvalé, že sa nimi inšpirovali aj autori dnes platného Notárskeho poriadku z roku 1993.

JUDr. Marian MIKL
emeritný notár

---

¹⁵ Tieto ustanovenia sa týkali právnych úkonov ktoré k svojej platnosti vyžadovali formu verejnej listiny.

¹⁶ Podrobnejšie o týchto rozdieloch pozri: BÉBR,R. - ZÁTHURECKÝ,P.: Vývoj notárství na území Československé socialistické republiky. Vybrané otázky notářské praxe (Notářský sborník III) Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, 1967, s. 11 a 12.

¹⁷ BALÍK,S.: Dějiny notárství v českých zemích . Praha: Notářská komora České republiky, 2014, s. 91

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Rokolya Gábor: A polgáry köjgyzőség emlékezete, 1875-1949 Magyar Országos Köjgyzői Kamara, Budapest, 2009